

жаңашылдықпен шеше білетін, жан-жақты білімі бар және шет тілдерін терең меңгерген ұрпақты қалыптастыру. Бұл орайда біздің қоғамымызда шет тілдерін үйрететін мұғалімдердің рөлі жоғары. Өйткені олардың міндеті оқушыға шет тілдері бойынша қазіргі заманға сай тіл білімдерінің негізін үйрету, шет тілінде еркін сөйлеп өз ойын білдіру қабілетін дамыту және тілін үйреніп жатқан елдің тарихын, мәдениетін қоса оқыту болып табылады.

Мұғалімді шығармашылыққа ынталандыратын факторлардың бастысы – өзі оқытатын пәніне деген шығармашылық көзқарас, пәндік материалдың дамытушылық және тәрбиелік мүмкіндіктерін көре білу. Егер тәжірибе ғылыми біліммен нәрлендірілсе, оның жаңашылдық деңгейі де жоғары болады, демек шығармашылық әлеуетті дамыту мүмкіндігі басым деген сөз. Ғылыми шығармашылық зерттеу, эксперимент барысында мұғалімде жаңа теорияларды қалыптастыруда, оларды ғылыммен құнарландыруда, әрекетті жобалауда және рефлексиялауға деген қажеттілік те пайда болады.

Болашақ мұғалімдерді кәсіби даярлау жүйесінің маңызды көрсеткіші – оның шығармашылық сапасы, шығармашылық даралығы, тек қана орындаушы болып қалмай, өз ойы бар, пікірі бар, бастама көтере білетін, жаңалыққа құштар іскерлік субъектісі бола алуы. Болашақ мұғалімді шығармашыл тұлға етіп қалыптастыру – ұзақ және күрделі процесс. Жоғары оқу орындарында болашақ мұғалім өзінің «педагогикалық көзқарасын» қалыптастырып, іскерлік қабілетін айқындайды.

Біртұтас педагогикалық процесте болашақ мұғалімдерді даярлау жүйесі ерекше орын алады. Болашақ мұғалімдерді кәсіби даярлау жүйесінде іс-әрекет, тұлға, таным ілімдері әдіснамалық негіз болды. Себебі іс-әрекет барысында жеке тұлғаның танымдық және тұлғалық қасиеттері дамиды.

Шығармашылық әрекетті жүзеге асыратын субъект – тұлға. Қандай типтегі тұлға шығармашылықта мұратына жетеді десек, ойы ұшқыр, ақылы алғыр болуы керек екендігі ғылымда дәлелденген. Ең бастысы, шығармашыл тұлғада шығармашылыққа деген тұрақты қажеттілік, тұрақты сұраныс болып, өз ісіне қанағат табу сезімі болуы қажет. Осыған байланысты «адам идея, жаңалық аштым деп ойлайды, ал шын мәнінде олар адамды ашады» – деген К.Г. Юнгтің сөзін келтіруге болады [3]. Философиялық сөздікте «шығармашылық – қайталанбайтын, тарихи қоғамдық мәні бар, жоғары сападағы жаңалық ашатын іс-әрекет» деп түсіндірілді. Көрнекті психолог Л.Выготский «шығармашылық» деп жаңадан ашатын әрекетті атаған [4]. Бұл шығармашылық – адамды дамытады, шебер етіп шыңға көтеретін факторлардың бірі екеніне – дәлел бола алады. Білімнің ізгілік парадигмасы тұрғысынан қарасақ, тұлғадағы шығармашылық басқа адамдарда жоқ немесе аз мөлшердегі жекеліктерді дамытады.

Жаңа формация мұғалімдеріне төмендегідей талаптарды қойылып тұр: кәсіптік іс-әрекеттің жаңа әдіснамасын және технологиясын игеру; демократиялық идеяларды тасымалдаушы ретінде педагогтың жеке тұлғалық сапаларын қалыптастыру; жаңа талаптар жағдайында (оқытудың жаңа технологияларын

8. Моршинин А.Р. Опыт организации исследовательской деятельности студентов факультета высшего сестринского образования: материалы межрегиональной научно-практической конференции «Медико-социальное значение развития сестринского дела: проблемы и перспективы» / А.Р. Моршинин. – Оренбург: Изд-во ОрГМА, 2013. – С. 151 – 158.

9. Новиков А.М. Методология научного исследования: Монография / А.М. Новиков, Д.А. Новиков – М.: Либроком, – 2010. – 280 с.

10. Организация и проведение исследований в области сестринского дела / Г.М. Перфильева, Н.Н. Камынина, Н.В. Туркина и др. – М.: Товарищество научных изданий КМК, 2007. – 163 с.

11. Организация и защита выпускной квалификационной работы : метод. пособие / сост. М.А. Щуковская, Е.Ю. Старкова. – Хабаровск : Изд-во ДВГУПС, 2013. – 42 с.

12. Организация научно-исследовательской деятельности студентов при формировании готовности к профессиональной мобильности : метод. пособие / сост. Н.А. Дегтярева, С.В. Нужнова – Троицк, 2010. – 50 с.

**PhD, MD, Professor Koloskova O.K., PhD, Bilous T.M., PhD, Ortemenka Ye.P.,
PhD, Kchilchevska V.S.**

Bukovinian State Medical University, Ukraine

THE EFFECTIVENESS OF LEARNING OF PEDIATRICS DURING UNDERGRADUATE AND POSTGRADUATE STAGES OF STUDYING IN UKRAINE

Background. A system of integrated license exam is currently the method of standardized determining of the level of professionalism of medical schools graduates, which has to correspond with a certain qualification level of educational and professional training program of specialists [1, 2]. Licensing exams include tests for the verification of a competence of students or interns and, as well, for identifying the quality of their knowledge in main areas of medicine. Test license exam (TLE) «Step 2» based on the training/educational program within the IV-VI courses of Medical school, is aimed at students' ability to apply their knowledge to diagnose and determine management tactics with common diseases. At that, «Step 3» is designed for a variety of clinical areas and used as an integrated license exam at the end of the internship. Namely, interns take the «Step 3» examination during the internship, the duration of which depends on the chosen specialty and can last from one to three years. There are different, depending on the basic profiles (surgical, therapeutic, dental, etc.), versions of «Step

3» exam available in Ukraine. Exactly according to the results of the «Step 3» exam the ability of interns to use their knowledge of the differential diagnosis of diseases, the urgent aid as well as an organization of assistance to patients in a variety emergency, including extreme, situations can be determined [3]. However, for successful completion of this license exam, medical interns have to apply knowledge both undergraduate and postgraduate education, since in the booklets available questions not only about primary medical care and first aid, but also about specialized medical assistance to patients, that demanded the theoretical knowledge as well as the basic practical skills. However, it should be noted that the specialized training for upcoming specialty of medical interns plays a role in the effectiveness of education, namely, given the fact that interns a priori have to know more in their field than in others [4]. Proceeding from the above, analysis of the results of «Step 3» exam, written by medical interns of the various specialties, is promising for further intensification of educational and practical training as well as for final generation of qualitatively trained doctors.

Objective. Conduct a mathematical analysis of the results of «Step 3» exam passed by medical interns of different specialties.

Materials and methods. It has been analyzed the level of progress of 997 graduates throughout their studying in Bukovinian State Medical University. The analysis included average score, gained by students during practical classes, their scores for the final exam of Pediatrics, as well as the results of both licensing exams «Step 2» and «Step 3». The total cohort amounted to 314 students (31.5%) of Faculty №1 («General practice», the budgetary form of education), 459 graduates (46%) of Faculty №2 («General practice», studying under the contract) and 224 students (22.5%) of the Faculty №3 (Pediatrics). These survey results were analyzed by both parametric and nonparametric methods of calculation and the methods of clinical epidemiology, using the software package «STATISTICA 7.0» StatSoft Inc. and Excel XP for Windows on a PC.

Results and Discussions. Analysis of 5th year student's scores from Pediatrics has been showed that the best progress in studies got students of Faculty №1. Thus, the average score from the «Neonatology» was $3,6 \pm 0,04$ points in Faculty №2 and $3,7 \pm 0,06$ points in Faculty №3, while $4,0 \pm 0,05$ points ($p < 0,05$) in Faculty №1. A similar situation has been recorded from the science «Children oncology and hematology»: the average score of 1 faculty reached up to $3,5 \pm 0,04$ points in Faculty №2 and $3,7 \pm 0,05$ points in Faculty №3, but $4,0 \pm 0,05$ points ($p < 0,05$) in Faculty №1. The level of studying advancement from the «Children pulmonology and allergology» was almost the same ($3,5 \pm 0,04$; $3,6 \pm 0,05$ and $3,9 \pm 0,05$ points ($p < 0,05$) respectively).

On average the total score, that students got during classes, corresponded to their grades for individual work (writing the training case history), namely $3,6 \pm 0,05$ points in Faculty №2 and $3,8 \pm 0,05$ points in Faculty №3, but $4,1 \pm 0,05$ points ($p < 0,05$) in Faculty №1. The number of missed lectures (number per 1 student) during the academic year was the lowest in the Pediatric Faculty ($3,3 \pm 0,4$) and slightly higher ($3,5 \pm 0,5$) in students of medical Faculty №1, but the highest ($5,8 \pm 0,5$) in Faculty №2 ($p < 0,05$). The positive trend of the attestation score for a month of training was the

3. Bossley, S., Bowes, L., Bysshe, S. and Hughes, D. *The Economic Benefits of Guidance*, Research Report, Derby: Centre for Guidance Studies, University of Derby (2002).

4. Brodhead, C. W. «Image 2000: A Vision for Vocational Education.» VOCATIONAL EDUCATION JOURNAL 66, no. 1 (January 1991): 22-25.

5. Clark, S. 'Paving the Way: Working with Selected Under-represented Groups to Assist their Progression into and Through Higher Education', *Newscheck*, Vol. 12, No. 5, 2002, pp.19-20.

6. Council of the European Union Draft Resolution of the Council on the representatives of the Governments of the Member States meeting within the Council on Strengthening Policies, Systems and Practices in their field of Guidance throughout life in Europe, Brussels (2004).

Ахметова Б.Б., Тлеужанова Г.К., Тлеужанова К.Т.

Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті, Қазақстан

ШЫҒАРМАШЫЛ ТҰЛҒА РЕТІНДЕ ЗАМАНАУИ МАМАН ДАЙЫНДАУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Қазақстан қоғамының қазіргі заманғы даму кезеңінде ғылымның және білім берудің дамуы әлеуметтік-экономикалық жүйенің бәсекелі маманды даярлау жағдайында алдыңғы қатарлы мемлекеттің қатарына енді. Өйткені қазіргі кезде әлеуметтік-экономикалық құрылымдағы, іскерлік, экономикалық, әлеуметтік қатынастары жүйесінде қоғам болашақ мұғалімдерді дайындаудың сапасына жоғары талап қоюда. Осыған орай жаңаша ойлайтын нақты іс-әрекет жасай білетін мұғалімді қалыптастыруға бағытталған университеттік дайындаудың жаңа парадигмасы өзекті болып келеді де, яғни қоғамның осы кездегі қалыптасуының талаптарына жауап беретіндей жоғары оқу орындарындағы білім беру студент тұлғасы дамуының жоғарғы деңгейін жеткілікті түрде қамтамасыз ету қажеттілігі туындайды.

Заман талабы – сапалы білім мен тәрбие беру, оқушының тұлғалық ерекшеліктерін анықтай отырып оны дамыту, кәсіби деңгейде жетілу және оны өз қызметінде нәтижелі қолдана білу, яғни шығармашылық қабілеттерін таныту болса, білім мазмұнының жаңаруы ұстаздардан өзгермелі жағдайларға тез бейімделуді, шығармашылық ізденісті, инновациялық идеяны, бастамашылық және іскерлік қасиеттерді қажет етеді.

Бүгін әрбір мектептің негізгі мақсаты – қоғамда қалыптасқан негізгі қажеттіліктерді және мемлекеттік бүгінгі заманға сай ұлттық тәрбиесі, жоғарғы кәсіби білімі бар, алдына қойылған мәселелерді шығармашылықпен әрі

роботи, просування, права, обов'язки; допомогти батькам і учням у процесі прийняття рішень, що стосуються кар'єри і надання їм усієї необхідної інформації; забезпечити фізичний простір і час для проведення регулярних серій інтерв'ю з кожним учнем; допомогти отримати всю необхідну інформацію про академічний потенціал, здібності, схильності, інтереси учня та його здоров'я; створити базу для зберігання всієї інформації і забезпечити регулярне поповнення; забезпечити надходження інформації до директора та всіх інших зацікавлених осіб [3, 5].

Міцність та глибина знань учнів про професію, її вимоги та попит на ринку праці створюють умови для удосконалення власних індивідуальних особливостей. Достатній рівень яких визначає узгодженість диспозиції особистості та суспільства і характеризує потенційну конкурентоспроможність фахівця на ринку праці.

Володіння інформацією про вимоги професійного середовища до обраної професії стимулюють старшокласників до формулювання актуальних проблем та активізують їх до самостійного рішення про реалізацію професійних намірів. Вміння аналізувати професії та власне «Я» забезпечує здатність особистості скоректувати професійний вибір згідно динамічних вимог ринкового середовища.

Достатній рівень розвитку самосвідомості особистості, сформована ієрархічна структура ціннісних орієнтацій та адекватна самооцінка за таких умов визначає здатність дитини усвідомити та відшукати суб'єктивно значущий компроміс між особистісними потребами та вимогами бажаної професії [4].

Серед діючих педагогічних засобів реалізації змісту підготовки старшокласників до свідомого вибору професії у процесі навчання доцільно виділити етапи профконсультаційної роботи (динамічно-розвивальна диференціація розпочинається з визначення необхідності проведення певної кількості етапів); види профконсультаційної роботи (інформаційно-довідкова, діагностична, формуюча) за змістом навчально-виховного впливу; методи профконсультаційної роботи (пояснювально-ілюстративні, діагностико-виховуючі, активізуючі); форми профконсультаційної роботи (індивідуальні, групові, колективні).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, як свідчить досвід педагогічної практики Великобританії, професійна орієнтація визначається як науково-практична система підготовки особистості до свідомого професійного самовизначення. Таким чином, особистість вводиться у центр процесу професійної орієнтації та стає суб'єктом профорієнтаційної діяльності – використовує засоби професійної орієнтації для підготовки до професійної самореалізації.

Література:

1. Bartlett, W., Rees, T. and Watts, A.G. *Adult Guidance Services and the Learning Society: Emerging Policies in the European Union*, Bristol: Policy Press (2000).
2. Bond, S., Hyman, J., Summers, J. and Wise, S. *Family-Friendly Working? Putting Policy into Practice*, Joseph Rowntree Foundation: York Publishing Services (2002).

same at different Faculties (at the average 0.3 points), but the students of the Faculty №1 always had the highest score (3.8 points in September and 4.1 points in May), while the students of the Faculty №2 and the Faculty №3 had lower monthly score: (3.4 points in September and 3.7 points in May) and (3.6 points in September and 3.8 points in May) correspondingly. Thus, during the school year the best learning results have been showed by students of the budgetary form of education, and the worst – by students studying under the contract. This trend continued also during the final examination in Pediatrics, namely, the average exam score reached 3.9 points in Faculty №1, but 3.6 points in Faculty №2 and 3.7 points in Faculty №3.

The results of the test license exam, passed by a cohort of students included in the analysis, have been showed that the average percentage of correct answers was the highest and statistically probable, both in general and according to some subtest, in Pediatric Faculty (77.1%) in comparison with the data of Faculty №1 (73.8%) in Faculty №2 (69.3%). As well, the average percentage of correct answers for the subtest «Pediatrics» was the highest in the Pediatric Faculty (85.5%), which is significantly higher than the average indices of Faculty №1 (77%) and Faculty №2 (71.7%); ($p < 0.05$).

Based on the result of a correlation analysis, it has been noted that the TLE «Step 2» score had the strongest connection with both the grades during the V-th courses of Medical school ($R=0,4$, $p < 0,0001$) and the mark for writing the training case history ($R=0,4$, $p < 0,0001$), as well as the number of missed lectures during the academic year ($R=-0,4$, $p < 0,01$) and the attestation scores for the 8 months of training during the V-th courses ($R=0,3-0,4$, $p < 0,001$).

Therefore, by an usage of the multifactor model we attempted to determine a significant factors, that would have a statistically proven effect on the results of «Step 2». In particular, we are presenting the results of a factor analysis of «Step 2» data in the total cohort of students:

The results of test license exam «Step 2» = $0,3 F_1 + 0,2 F_2 + 0,1 F_3$

At that, the likely reinforcing components of the first (**F1**) factor were outcomes in learning Pediatrics during the V-th courses of Medical school (scores for the different studied pediatric science as well as the final examination grade in Pediatrics). And at the same time, the second (**F2**) factor was significantly reinforced by the monthly attestation scores, but the third (**F3**) factor was strongly connected to the educational faculty.

Thus, we can conclude that a form of getting education as well as a motivational element of studying in some way affects the results of the TLE «Step 2».

At the same time, it has been noted that despite the highest rates of «Step 2» results in Pediatric Faculty, the results of the TLE «Step 3» in Faculty №3 were significantly lower (80.5%) than in Faculty №1 (83.9%) and Faculty №2 (81%). It should be noted that the highest number of correct answers on «Step 3» tests of pediatric profile were given by students of Faculty №1 (85.7%) compared with results of Faculty №2 (83.5%) and Faculty №3 (83.5%).

At that, the results of the «Step 3» exam had a statistically significant correlation of the average force with the results of TLE «Step 2» ($R=0,4$, $p < 0,001$), as well as with

the grades during the V-th courses of Medical school ($R=0.3$, $p<0.01$). That is, the better prepared students had formed the cohort of better trained interns.

These results were confirmed by the results of the correlation multifactorial analysis. In particular, we are presenting the results of multifactorial analysis of «Step 3» results of the total cohort of interns:

The results of test license exam «Step 3» = 0,3 F1 + 0,2 F2 + 0,1 F3

At that, the likely reinforcing components of the first (F1) factor were grades for Pediatrics during the V-th courses of Medical school, but the second (F2) factor was significantly reinforced by the results of TLE «Step 2», while the third (F3) factor was strongly connected to characteristics of the Faculty of students' education.

Conclusions. Thus, our statistical analysis of the training results of 997 students of the specialty «General Medicine» and «Pediatrics» for the past 3 years, has allowed performing following conclusions about the possibility of improving motivation of students and interns for studying:

1. Indices of the effectiveness of learning of pediatrics have influence on the results of test license exam «Step 2», that require increasing motivation to study pediatrics, and in particular to start preparing to this exam already in the 4th-5th courses of Medical School.

2. The form of students education (budgetary or under a contract) in some way affect the results of the TLE «Step 2».

3. Interns who had both higher grades during the V-th course of Medical School and high results of «Step 2» exam and, as well, received their education by the state-provided grants (budgetary form), have probably the best chances of successful writing test license exam «Step 3».

References.

1. Приказ МЗ Украины №762 от 20.11.2006 г. О внедрении лицензионного интегрированного экзамена «Шаг 3. Общая врачебная подготовка» как составной части государственной аттестации врачей-интернов.
2. Пидаев А.В., Передерий В.Г. Болонский процесс в Европе. – Одеса, 2004. – 192 с.
3. Крок 3. Лечебное дело. Педиатрия / Г. Дзяк, Т. Перцева, В. Лехан [и др.] // Журнал современного врача. Искусство лечения. – 2004. -№3. – С. 91-92.
4. Колоскова Е.К. Результаты тестового экзамена «Крок-3» как критерий качества подготовки врачей-интернов / Е.К. Колоскова, Т.М. Воротняк // I Всеукраинская научно-практическая интернет-конференция «Отечественная наука: современное состояние, актуальные проблемы и перспективы развития» (Переяслав-Хмельницкий, 29-31 октября 2011 г.). – Электр. сборник научных трудов. – С. 162-164.

Виклад основного матеріалу. Профконсультаційна робота конкретизується у підвищенні рівня розвитку компонентів структури готовності старшокласників до свідомого вибору професії, які визначають зміст підготовки молодої людини. До змісту слід віднести три визначальні блоки: ознайомлення школярів із професіографічною інформацією (значення вибору майбутньої професії, види та умови праці, професії та їх вимоги, кон'юнктура ринку праці та ін.) та формування у дитини на цій основі уявлення про «світ професій»; вивчення індивідуальних особливостей особистості старшокласника (інтереси, мотиви, наміри, здібності і т.д.) та формування у школяра уявлення про власне «Я»; формування самостійності учнівської молоді в питаннях професійного самовизначення (виховні аспекти консультування) і побудова на цій основі особистісного плану професійного зростання.

Щоб допомогти студентам інтегрувати знання, навички і здібності, що стосуються подальшої роботи, про які вони дізналися від різних вчителів, можна розробити стратегію системи портфоліо, де студенти записуватимуть все про свою кар'єру, пов'язанні з нею знання і досвід. Це може допомогти студентам управляти їх власним навчанням і побачити їх наміри щодо своїх кар'єрних планів.

Важливим є прокладання мостів зі світом праці: різний досвід роботи, спостереження, відвідування підприємств, щоб допомогти учням зрозуміти світ праці та свої професійні орієнтації. У Великій Британії, відвідування підприємств є невід'ємною частиною професійної орієнтації, і як правило, передбачає елемент досвіду роботи. Компанії цінують цю форму контакту зі школами. Практичні заняття зазвичай тривають від одного до трьох тижнів. Створюються навчальні посібники, допоміжних матеріали для підтримки молоді в школах [2, 6].

Дуже важливе здійснення профорієнтації міждисциплінарно, беручи до уваги відповідальність всіх членів шкільного персоналу: у багатьох країнах, вчителі та інші партнери мають чітко визначений опис їхньої діяльності, що гарантує кваліфіковане надання профорієнтаційних послуг. До персоналу профорієнтації входять люди, які знають все про світ праці. Деякі країни заохочують школи до розвитку партнерських відносин в здійсненні професійної орієнтації – наприклад, батьків, випускників та представників бізнес-спільноти, профспілки, і неурядові організації – зробити внесок в освітню програму подальшої кар'єри учня. На школу лягає частина відповідальності за профорієнтацію. Поступовий процес отримання відомостей про учня, про його науковий потенціал, інтереси, нахили, наміри, що в подальшому допоможе оцінити його, як академічно, так і як людину. Необхідно виявити не тільки те, що учень хотів би робити після закінчення школи, але і його мотивацію, задоволення його як людина в суспільстві дорослих, що надасть йому можливості для розвитку як особистості в цілому.

Теоретичною основою організації профорієнтації, яка має здійснюватися на сьогоднішній день є: допомога учням знайти себе; підготувати учнів до їх можливого місця у світі праці; забезпечити відомостями про конкретну кар'єру: обсяг